

Bernhof Ribsskog (1883-1963)

Årene som skoleinspektør i Skien
(1919-1929)

John H. Stamnes

Bernhof Ribsskog (1883-1963)

Årene som skoleinspektør i Skien
(1919-1929)

John H. Stamnes



Høgskolen i Nord-Trøndelag

Rapport nr 44

Avdeling for helsefag

ISBN 978-82-7456-532-6

ISSN 1504-7172

Steinkjer 2007

Innhold

1	FORORD	1
2	INNLEDNING	2
2.1	KILDER	2
3	SKIENSPERIODEN	3
3.1	INDUSTRI	3
3.2	HVA SKJEDDE I ÅRENE FØR BERNHOF RIBSSKOG KOM TIL SKIEN?.....	4
3.3	HVA SKREV AVISENE I PERIODEN DA RIBSSKOG ANKOM SKIEN?	5
3.4	SKIEN FOLKESKOLE	7
4	RIBSSKOG I SKIEN.	10
4.1	SKOLEINSPEKTØREN	13
4.2	RIBSSKOG SOM ADMINISTRATOR OG FORSKER	14
4.3	SKIENS LÆRERKURSER.....	17
4.4	FILM SOM UNDERVISNINGSMIDDEL.....	19
4.5	BIDRAG TIL EVNEPRØVER FOR SNEKKERFAGET.....	23
4.6	ANNET ARBEID	25
4.7	DEN LILLE FAMILIEN.....	27
5	OPPBRUDD FRA SKIEN, OG RIBSSKOG SØKER NYE UTFORDRINGER	29
6	LITTERATUR	33

1 Forord

En stor takk rettes til Turid Greiff og ansatte ved biblioteket ved HiNT, avd. Namsos for alltid velvillig bistand i min søken etter litteratur. Jeg er også takk skyldig til ansatte ved Skien byarkiv for at de avsatte mye tid sammen med meg for å lete fram de spor som finnes der. Enda en gang rettes en stor takk til Odd Asbjørn Mediås for gode tilbakemeldinger på arbeidet om Bernhof Ribsskog.

2 Innledning

Bernhof Ribsskog ankom Skien sommeren 1919. Han hadde da 15 år bak seg fra skolestua, og følte seg ferdig med årene bak katetret. Han hadde avlagt hovedfagseksamen innenfor astronomi, og ønsket andre utfordringer. Broren Ole Konrad hadde akkurat tatt over skoleinspektørstillingen i Trondheim. Man kan ikke se bort fra at dette ble et insitamant for Bernhof Ribsskog til å søke tilsvarende stilling. Ole Konrad var et ideal han hadde sett opp til fra han hadde han som lærer i første klasse på folkeskolen i Flatanger.

Skoleinspektørstillingen i Skien ble ledig, og han søkte. Ribsskog ble værende 10 år i Skien, og han ble nå utfordret på problemstillinger som skulle komme godt med, både i det videre arbeid i skolen som forsker, og som skoleinspektør i Oslo.

1920-årene var en vanskelig periode for land og by, og det var i denne perioden han skulle gjøre sine første pedagogiske eksperimentelle forsøk. Svært vanskelig økonomi for land og folk ble noe av det ytre rammeverk han fikk å arbeide under. Til tross for vanskelige tider i Skien og andre steder fikk han utført svært mye.

2.1 Kilder

Det er relativt sparsomt med spor etter Ribsskog fra skoleinspektørperioden i Skien. Noe materiale er sikkert fjernet for alltid, mens annet kan være bortgjemt og lagret på ukjent sted. Studien bygger på de spor som finnes i Skien byarkiv. Ansatte ved Skien byarkiv har gitt meg fri tilgang til alle skolearkivene, også det som finnes fra den perioden Ribsskog var skoleinspektør i Skien. Terje Rogsund intervjuet Wally Nordberg som hadde Ribsskog som lærer ved middelskolen på Gimsøy i Skien i tiden 1927-29. Videre har jeg benyttet meg av Skiensavisen Varden, samt Norsk Skoletidende og litteratur fra skole og folkeliv fra denne perioden.

3 Skiensperioden

Bernhof Ribsskog kom til en by med lang historie. I året 2000 feiret Skien sin 1000-årige historie som handelsknutepunkt. Faktisk er det funnet spor av bebyggelse også fra før år 1000. Skien kan altså i høyeste grad være med i konkurransen om hvilket sted i Norge som har den lengste sammenhengende historien som handelsknutepunkt. Byen er ikke grunnlagt av noen konge, og har ikke noen grunnleggingsdato å vise til. Vikingtidens handelsskip kunne uten vansker seiles eller roes de 22 km fra kysten og opp til Skien, og varer fra indre Telemark kunne uten særlige problemer fraktes hit via store vannveier som munner ut i Norsjø.

Den 16. mars 1358 er en viktig dato i Skiens historie. Da utstedte Håkon VI Magnusson et privilegiebrev som skulle sikre Skien dens kjøpstadsrettigheter (Gundersen, 1998).

Kjøpstadsrettigheter var privilegier som ble gitt til tettsteder som var sentrale for handel og eksport. Rettighetene var en form for monopol på handelsvirksomhet. En slik ordning gjorde det enklere for styresmaktene å føre kontroll og innkreving av skatter og avgifter. For kong Håkon var det nok et ledd i hans politikk for å redusere hanseatenes makt i Norge.

Opprinnelsen til navnet Skien er "skida" som trolig betyr "kløyvd elv". Bynavnet Skien henspeler sannsynligvis derfra på det naturlige vannspeilet mellom stedets øvre og nedre vannspeil. En viktig forutsetning for Skiens vekst var brynestein som kom fra Eidsborgbruddene. Denne steinen har en struktur og hardhet som gjorde at den egnet seg godt til kniver, sigder og andre redskaper som skulle ha en kvass egg. Steinen ble fraktet fra Skien, og skipet til ulike destinasjoner i Norden og Europa (Gundersen 1998). Trelasthandelen har hatt stor betydning for Skien, og i perioder gav den store inntekter til byen (Østvedt, 1959).

Allerede på 1500-tallet hadde Skien opparbeidet seg en posisjon som landets største trelastby, og på det meste var det mer enn 40 sager langs fossefallet.

3.1 Industri

Siste halvdel av 1800-tallet ble en aktiv periode i byens historie, og moderne industri holdt sitt inntog. Tømmer og trelast hadde i århundrer vært nøkkelen til byens velstand, og fra 1860-årene satte man i gang med tresliperier for produksjon av cellulose og tremasse til papirindustrien. Man foretok i tillegg oppdemming, regulering av vannstand samt kanalbygging slik at elveenergien kunne utnyttes til ulike formål. Og nå var det heller ikke bare fossene som leverte kraft til industrien. Fra 1885 begynte Laugstol Bruk å produsere

elektrisitet ved Bollefossen innerst ved Hjellevannet. Senere statsminister Gunnar Knudsen var blant initiativtakerne til dette E-verket, landets første med forsyning av strøm til private husholdninger. Union Brug A/S er bl.a. et bevis på fossenes betydning. Bruket ble i 1873 grunnlagt av konsul B. Sewell, som også fikk satt i gang Skotfoss Bruk. Den 9. juni 1875 ble det i Stortinget bestemt at Drammen -Skiensbanen skulle bygges, og dermed skulle Skien knyttes til landets jernbanenett (Østvedt, 1959). Skiens innbyggere har ikke bestandig hatt det like lett. Skien opplevde i perioden 1583 til 1886 flere store branner. Som så ofte før, måtte Skiens innbyggere krumme nakken og bygge opp byen sin igjen.

3.2 Hva skjedde i årene før Bernhof Ribsskog kom til Skien?

Det var trange tider for mange familier på begynnelsen av det tyvende århundre, og allerede i desember 1914 ble det bevilget penger til bespisning av underernærte eller på annen måte svekkede barn. De fikk mat tre ganger i uken fra 15. januar til 30. april. Det var skolens inspektør, overlærer og klasseforstander som skulle avgjøre hvilke barn som skulle få mat. Kullerud (1989, s. 119) skriver at skolestyret fikk av Skien formannskap i 1917 disponere kr 25000 i forbindelse med "*dyrtidsforanstaltninger*". Dette ble starten på skolebespisningen, som kom til å vare opp til 1950-årene. I 1937 fikk ordningen navnet skolefrokost. Kanskje tok de ideen fra Christiania som i 1880-årene hadde begynt med varm mat til fattige barn to til tre dager i uken. Den etter hvert så kjente Oslofrokosten (melk, skonroker med brunost og en frukt) ble innført ved alle Osloskolene fra 1932. Carl Schiøtz (1877-1938) hadde da i lang tid argumentert for betydningen av sunn mat (Norsk medisinsk tidsskrift, 1930).

Da Bernhof Ribsskog ankom Skien, var det bl.a. etablert skolehager ved alle tre folkeskolene i byen, men allerede i 1903 begynte man med skogplanting to dager hver vår.

Skoleplantingsdagen ble regnet som en vårlig festdag og ble gjennomført hvert år fram til 1940. Fra 1. januar 1911 ble det innført helt fritt skolemateriell ved folkeskolen i Skien¹. Når det gjelder leveransen til skolemateriell, skriver Anthonisen (1962, s. 80) så går denne på "bytteomgang" fra år til år til annet hos byens bokhandlere. Til sammenligning kan nevnes at Kongsberg skolestyre med 21 mot 13 stemmer i 1902 gikk for fritt skolemateriell (Norsk Skoletidende, 1902, nr. 1). Som i en del andre byer, bl.a. Trondheim, ble det i perioden fra

¹ Det har ikke vært mulig å få bekreftet om Skien klarte å beholde fritt skolemateriell gjennom de vanskelige 1930-årene. Norsk Skoletidende (1911, nr. 2, s. 29) skriver at det i Skien er innført fritt skolemateriell, og på budsjettet er det oppført kr 5320.

1909 til 1914 satt i gang med "skoleskyting" ²for elevene i 6. og 7. klasse. Skolekjøkken ble satt i gang allerede i 1891³, tannpleien ble innført fra 1. juli 1913. Ordning med skolelege hadde bestått siden 1890-årene, og fri tannpleie for folkeskolens barn ble innført fra 1913.

Det er imidlertid tydelig at det var mange familier i området som slet og hadde det økonomisk vanskelig. Det var ikke bare de voksne, men også mange barn vokste opp under en hard hverdag. Mange hadde ikke sko for å komme seg på skolen. Allerede i 1917 ble det bevilget penger til skoutdeling til de mest trengende. Etter at Ribsskog ble ansatt, ble det via by- og skolestyre bevilget penger til sko for en del av skolebarna (Varden 7. februar 1920). Spor i Skien skolearkiv fra denne tiden viser at skolen engasjerte seg for at de dårligst stilte skulle få noe hjelp.

3.3 Hva skrev avisene i perioden da Ribsskog ankom Skien?

De første årene etter utbruddet av første verdenskrig opplevde Skiens skipsfart en enestående høykonjunktur. Det var optimisme i byen med godt om jobber. Aksjene steg, og byen hadde i 1916 50 aksjemeklere. Baksiden var dyrtiden, som kom som et resultat. Levekostnadene steg sterkt. Det var mens levekostnadene var på sitt høyeste at Bernhof Ribsskog kom til Skien. Denne dyrtiden aktiviserte arbeiderbevegelsen i tillegg til de impulsene man mottok fra den russiske revolusjon. Det var et fåtall som klarte å tjene penger på krigskonjunkturen. De fleste måtte stramme inn livreima. Den 14. januar 1918 ble det innført fullstendig rasjonering for mel og grynvarer, sukker og te. I tillegg fikk man store problemer knyttet til spanskesyken.

Perioden Bernhof Ribsskog var skoleinspektør i Skien, var uten tvil en vanskelig tid både for by og land. Han kom fra en by preget av dyrtid og mangel på forbruksvarer, til en by enda mer preget av dyrtiden. Vanskene fikk alle etater føle, også skolene. Det var lite til overs til forsøk og nytenkning. De midlene man hadde til rådighet, gikk med til å holde skolen i gang. Ble det noen kroner til overs, ser det ut til at de ble brukt til å gi elevene mat, og de dårligst bemidlede fikk sko så de skulle klare å gå på skolen.

² "Skyteøvelser" hadde sin bakgrunn i 1889-lovens bestemmelse om at forberedende skyteøvelser kunne legges til faget "legemsøvelser", som etter loven ble gjort obligatorisk i byskolen, men som i landsfolkeskolen ble innført bare når omstendighetene tillot det (Mediås, O., 2007)

³ Odd Asbjørn Mediås (2007) skriver at Einar Ness forteller i sin bok "Det var en gang" (1989) at Norges første skolekjøkken ble tatt i bruk ved Sandefjord folkeskole 1. desember 1890.

Hadde 1921 vært et kriseår, skriver Østvedt (1959), så fikk man i 1922 i full monn føle at det nå gjaldt å innstille seg på å bære alle kriseårenes konsekvenser. Inflasjonen var i fullt utbrudd, og på alle områder lot nedgangen seg registrere. Kommunen hadde store budsjettvansker, det var prisfall og lønnsnedslag, industrien arbeidet tungt, og fraktratene i skipsfarten pekte nedover. Så kom krakket i 1923. Bankene fikk store problemer med sin drift, noe som i neste omgang fikk store følger for de bedriftene som var sterkt knyttet opp til bankene.

Anders Kirkhusmo (1945) skriver at årene etter første verdenskrig var vanskelige. Dette gikk også svært hardt utover lærerne og deres lønninger. Kirkhusmo hevder at situasjonen ble så vanskelig for lærerne at Norsk Lærerlag gikk til blokade mot flere kommuner der det ble for ille. Den 12. april 1919 ble f.eks. Modum kommune blokkert grunnet utilfredsstillende lønnsregulativ. Dette var effektivt, og ingen meldte seg til de ledige stillingene. Modum kommune måtte til slutt bøye av. Men, allerede i 1921 begynte myndighetene sitt nedskjæringsarbeid gjennom en voldsom reduksjon av lærernes dyrtidstillegg.

I 1919 tas lærerlønningene flere ganger opp til diskusjon i Skien. I bystyret ble det en del diskusjon om hvordan man skulle forholde seg til det spørsmålet. Noen syntes som ventet at lærerne hadde for lav lønn, andre ikke. Dette ble satt opp mot andre kommunale oppgaver, som f.eks. å få til en ordning på kloakken. Lærernes lønnsproblem var også tema i andre deler av landet. Ifølge "Norsk Skoletidende" nr. 15 fra 1922 vakte det oppmerksomhet i Trondheim da skoleinspektør Ole Konrad Ribsskog i bystyret "*gjorde det gjeldende*" at det ikke var adgang til å redusere lærernes faste lønn. Hadde Bernhof Ribsskog blitt i Flatanger som lærer, ville han i begynnelsen av 1920-årene hatt problemer med å få utbetalt lønn. Notiser i Norsk Skoletidende i nr. 34 og 38 fra 1923 forteller at lærerne måtte vente lenge på lønn, og kommunekassereren i Flatanger "*bærer*" seg for at han ikke hadde penger å betale med. Ifølge "Norsk Skoletidende (1921 nr. 16) ble lærernes lønn og dyrtidstillegg diskutert i Skien skolestyre den 7. april. Skoleinspektør Ribsskog la da frem forslag om at statens økte tilskudd skulle brukes til lønnsregulering av lærernes lønninger, men dette fikk han ikke flertall for. Dette var ett av flere bevis på at Bernhof Ribsskog arbeidet som skoleinspektør i Skien under svært vanskelige forhold både for folk flest, men også for den yrkesgruppen han daglig skulle forholde seg til.

Dyrtid og vareknapphet medførte få muligheter til å foreta de helt store endringer i skolen, eller på andre kommunale områder. Vanskelige boligforhold resulterte i at kommunen gikk så langt som å gi garanti for lån til de som ville sette i stand tidligere *"uindredede loftsetager, fløie o.l."* (Varden 9. januar 1919). Arbeidsfolk opplevde situasjonen som mest urettferdig, og det murret under overflaten. Den 8. januar 1920 hadde Varden et førstesides opprop til arbeidsgiverne med *"advarsel"* om at arbeidere ved de enkelte bedrifter ville komme med krav om andel i bedriftens ledelse. Men hensikten er å *"lægge an paa at bane veien for bedriftslivets sosialisering"*, der målet var å få innflytelse på større og mer betydningsfulle ting.

Det ble fortsatt utkjempet en kamp mot spanskesyken. (Spanskesyken krevde i årene 1918-19 15000 norske liv). Halvparten av Norges befolkning ble trolig syke av epidemien, og dødsfallene oppsto ofte blant unge og yrkesaktive, så ringvirkningene for landet ble store.

Som en kuriositet kan man her nevne at Skien skolestyre besluttet å gi skolene fri 1. mai 1919 da Ribsskog begynte. (Skien skolestyre sak 38 1919 i møte 28. april).

Varden (2. februar 1920) skrev om at åpning av den bredsporede banen Kristiania- Drammen og av linjen Kongsberg- Skien fant sted den 9. februar, og at kongen ville befinne seg ombord i åpningstoget som ankom Skien. I anledningen ville det bli holdt stor middag i Festiviteten med 160-180 deltakere. Det er mulig Ribsskog deltok ved denne begivenheten.

3.4 Skien folkeskole

Man antar at Skien latinskole ble etablert like etter 1600. Nesten parallelt ble det startet opp en *"Skriveskole"* både for gutter og jenter med lesing, skriving og regning som fagkrets. Slike skoler ble kalt for *"danske skoler"*⁴. Så kom innføringen av konfirmasjonen i 1736 og loven

⁴ Under forberedelsen til *Kristian Vs lov norske lov* fra 1687 ble bestemmelser om innføring av allmueskole i byene drøftet uten at de kom med i lovteksten. Men loven inneholdt bestemmelser om skrive- og regneskoler som skulle ordnes og finansieres av myndighetene i byene. I mange byer ble det da opprettet såkalte danske skoler. Vi kan nevne dansk skole i Kristiania fra 1643, skrive- og regneskole i Larvik fra 1660 og i Halden fra 1720. Begrepet *dansk skole* finner vi så i allmueskoleloven av 1739. En dansk skole var en skole som skulle

av 1739 om *"Forordning om Almskolevesenet paa landet i Norge"*. Loven krevde nå at enhver menighet forpliktet seg til å opprette og vedlikeholde skoler, og barna i en viss alder var forpliktet til å ta imot undervisning. Prest eller prost skulle holde kontroll med sognebarnas læring.

I årene som kom, forsøkte Skien kommune som andre steder i landet å stable på bena en skole som tilfredstilte de krav myndighetene påla dem. Ut fra det som finnes av litteratur på området, tyder ingen ting på at forholdene i Skien var annerledes enn i andre deler av landet.

Det ser ut til at middelskolen i Skien har gjennomgått flere fagomlegginger etter lovendringer, flyttinger og navneskifter. Denne fikk i 1851 navnet Skien lærde og realskole, også kalt Skien latinskole fordi den til å begynne med bare hadde latin-linje (Kjendal, 2006). Ifølge boken *"Skien latinskole"* (1924, s. 10), ble realskoleeksamen holdt første gang i 1875. Videre står det s. 14 at middelskoleeksamen etter den nye ordning ble første gang holdt i 1900. Realskolen som her nevnt var noe annet enn den realskolen vi fikk etter at begrepet middelskole ble endret til realskole ifølge Lov om høiere almskoler av 1935 (Mediås, 2007). Mediås skriver videre at *"Skolestrukturen i større byer omkring 1850 og utover besto av et parallellskolesystem som kunne inneholde allmueskole, borgerskole og lærd skole (latinskole). Ved siden av, eller i staden for borgerskole, ble det i en rekke byer lagt planer for realskoler med en fagkrets som i borgerskole, eller noe bredere"*. Gundersen (1998) skriver at det fantes en del private skoler før 1900. Skien private pikeskole ble opprettet i 1869. Ifølge Helgheim (1981) ble det etablert en arbeidsskole for gutter i 1876.

Kullerud (1989) hevder at selv om folkeskolen skulle være for alle barn, så gikk 14 % av alle skolebarn på privatskole helt fram til 1920. Men så skjedde det noe, og i 1930 var tallet nede i 3 %. Det var mens Ribsskog var der. Det ser ut til at man i 1920 hadde både formiddags- og ettermiddagsundervisning i Skien.

Lunde skole i Skien ga i årene fra 1916 til 1947 plass til fortsettelsesskole. Den var et ettårig kveldskurs basert på frivillighet med fagene norsk, korrespondanse, regning, bokføring og engelsk (Anthonisen, 1962). Pedersen (1935) skriver at ordningen med fem års folkeskole,

undervise i kristendom, lesning, skriving og regning. Disse skolene skulle ikke undervise i latin. "Danske skoler" ble derfor et begrep som omfattet allmueskolen til forskjell fra latinskolen (Mediås, 2007).

fire år med middelskole og tre år med gymnas varte til 1921. Da gikk Skien over til 3 årig middelskole, etter sju års folkeskole. Det betydde at alle elever gikk syv år sammen. Skien bystyre besluttet den 31. mars å opprette kommunal middelskole fra august 1921 som treårig bygget på 7. folkeskoleklase med fri undervisning og fritt skolemateriell (Skien kommune. Forhandlinger i Skien kommunestyre 1927). I Skien skolestyres møte 29. oktober 1925 forelå en innstilling der man tok opp behovet for den kommunale middelskole og om opprettelse av en framhaldsskole. I januar 1926 ble saken diskutert i Skien formandsskap. Fra saksgangen kommer det fram at både Ribsskog og skolestyre ønsket å beholde ordningen med middelskole, i alle fall fram til konklusjonen til Den parlamentariske skolekommissjonen. Det var den økonomisk vanskelige situasjonen byen befant seg i som var foranledningen, og Ribsskog argumenterte for at utgiftene ikke kunne reduseres ytterligere. Saken ble behandlet i formannskapetets møte 15. mars 1927, og med åtte mot sju stemmer ble det besluttet å forelegge saken for bystyret der det ble foreslått å nedlegge skolen. Ut i forhandlinger i Skien kommunestyre fra 1927 ble det da bare bevilget penger til andre og tredje klasse som var i gang. Selv om skolen ble besluttet nedlag fra 1927, gikk siste kullet ut i 1929.

4 Ribsskog i Skien.

Den 30. mai 1919 holdt Skien skolestyre møte, og det ble ansatt skoleinspektør.

Det var skolebestyrer Karl Ivarson (noe utydelig håndskrift) som ble ansatt, med ni stemmer mot Ribsskogs 6. Karl Ivarson sa fra seg stillingen, og Ribsskog fikk da tilbudet. Han takket ja, og ankom Skien på ettersommeren 1919. Nesten samtidig ble Anna Sethne ansatt som overlærer i Kristiania folkeskole (Vor skole, 1919, nr. 24). Skoleinspektør Tobias Storaker var til stede på sitt siste møte i skolestyret den 3. juli 1919, og Ribsskog deltok på sitt første skolestyremøte den 21. august 1919 i Skien. Storaker var født i 1843 i Mandal, og ble i 1868 uteksaminert fra Holt seminar med utmerket vitnesbyrd. Han ble i 1887 ansatt som skoleinspektør i Skien, og sto i stillingen frem til Ribsskog overtok i 1919. I 1910 ble Storaker tildelt medaljen for borgerdåd (Norsk Skoletidende, 1910, nr. 13, s. 201-202). Medaljen for borgerdåd er den høyeste medaljen i Norge etter Krigskorset. Den ble stiftet ved kongelig resolusjon 10. april 1819 av kong Karl III Johan, og blir tildelt i tilfeller der man har utvist utmerket flid og fortjenstfull dåd av riket. Storaker ble betraktet som en dyktig skolemann som ledet skolen i en rik utviklingsperiode. Han døde 31. oktober 1926, og ble begravet fra Haslum kapell 4. november.

I arkivene fra Skiensperioden finner man få spor etter Bernhof Ribsskog. For det meste er det spor av triviell karakter som søknader til skolekontor fra turnforeninger, sangforeninger, idrettslag og andre foreninger om gratis leie og bredsel til øvelsene og treningene. Ribsskog styrte i tillegg til skoleinspektørjobben den kommunale middelskolen i perioden 1924- 1929. I 1920 ble han valgt inn i skolestyrets administrasjon som skolerådets formann. Fra 1921-1925 var han formann i skolebespisningskomiteen, formann i tilsynskomiteen for skoletannklinikken, sekretær for skolestyret, og videre var han medlem av forstanderskapet for Skien Tekniske Aftenskole. Skolen ble opprettet allerede i 1832. Navnet den gang var Skien søndagsskole, og undervisningen foregikk på søndagene. Fra 1884- 1932 het skolen Skien Tekniske Aftenskole. (Opplysninger fra Skien skolearkiv). Ribsskogs årlige grunnlønn ifølge lønnsvedtektene fra 1920 § 1. var kr. 7000,- + fritt hus, lys og brenne, samt tre alderstillegg a kr. 600 etter 3, 6 og 9 år. Til sammenligning hadde lærerne med 36 timers uke kr. 4000,- i grunnlønn. (Opplysninger fra Skiens skolearkiv). Skal man tro opplysningene fra Skiens folkeskoles beretning for skoleårene 1924- 25, hadde Ribsskog 7600.- i lønn samt fritt hus og brenne. Overlærer hadde 7300 i lønn, og lærerne 6000,- med full ansiennitet. Lærerinne med

full ansiennitet hadde kr. 5000,-. Pedersen (1935, s. 129) skriver at under skolebudsjettets behandling i bystyret i 1921 ble dyrtidstillegget redusert både for lærere og lærerinner.

Ved utgangen av skoleåret 1919 -1920 ser det ut til at skoleinspektøren hadde seks undervisningstimer pr. uke. Da Storaker var skoleinspektør, var kirkesangerstillingen knyttet til stillingen, men p.g.a. stor arbeidsmengde søkte han om fritak. Ribsskog fikk neppe dette spørsmålet da han begynte. I årene rundt Ribsskogs ansettelse ble det i en del tidsskrifter diskutert om kirkesangerordningen på landet burde oppheves. Orgel i kirkene var nå blitt mer vanlig, og det ledet sangen. Mange mente derfor at presten selv kunne være forsanger. Skoleinspektør Ribsskog bodde i Pikeskolebygget på Lunde i den perioden han var i Skien. Senere skoleinspektører bodde også i samme bygget. Pikeskolen sto ferdig i 1862, og inneholdt seks klasserom, og tre rom og kjøkken for førstelæreren. I 1876 fikk man et nytt skolebygg, som fikk navnet "*Gutteskolen*". Det ble da ordnet slik at guttene gikk på gutte -og jentene på pikeskolen. (Anthonisen, 1962, s. 20).

I "Norsk Skoletidende" 5. juli 1919 skrives det at "*Kand. real B. Ribsskog nu er ansat som skoleinspektør i Skien*". Det skrives videre at Ribsskog er en særdeles innsiktsfull og dyktig skolemann som er i besittelse av stor arbeidskraft med en sympatisk og vinnende personlighet. Ribsskog ble gitt rosende omtale ved ansettelsen i Skien, og at "*det er al grund til at lykønske Skien med den nye skoleinspektør.*" En slik omtale måtte bety at Ribsskog hadde gjort seg bemerket som lærer i Trondheim, og at ryktet hadde gått foran mannen. Det anmerkes videre i omtalen at Ribsskog fullførte den matematisk-naturvitenskapelige embetseksamen med hovedkarakteren 1,74, og "*at veien til den høyere skole stod han aapen.*" Imidlertid fremheves det at hr. Ribsskog som en av de få, foretrakk å forbli i folkeskolen etter endt universitetsutdanning (Norsk Skoletidende, 1919, nr. 27A).

Kullerud (1989, s. 77) skriver at de fleste ikke var klar over hvilken administrativ og pedagogisk kapasitet det var som kom til å lede skolen da Ribsskog tok til. "*Lærerne følte seg nok i første omgang noe overrumplet av skjemaer og prøver. I Skien startet han sine "evneprøver", analyserte og trakk ut praktiske konsekvenser*".

Like etter at han begynte i stillingen, fikk han utarbeidet instruksjoner for alle ansatte i skolen, fra vaktmester til inspektør. Det var instruksjoner med bestemte regler og plikter. Videre ble hele kontoradministrasjonen omlagt, og nytt arkivsystem ble innført. Ribsskog argumenterte for

innføring av ny kontorordning ved skolestyrets kontor, der man bla. gikk over til nye arkivrutiner etter det såkalte "*vertiklarordnersystemet*" (Varden 3. jan 1920). Systemet var det samme som man brukte i Trondheim og Kristiania. Skolestyret fattet vedtak om at skolestyrets arkiv ble ordnet etter skoleinspektørens forslag fra 1. jan 1920. Dette viser at Ribsskog raskt tok fatt i sakene. Han hadde da bare fungert som skoleinspektør i få måneder, men det skulle komme flere endringer.

Elevene ved Skien folkeskole hadde såkalt "*Skolesparekasse*" som de skulle spare i til de gikk ut av skolen. Skoleinspektøren var skolesparekassens formann. Bankboken skulle gjemmes av klasseforstander. Pengene ble utbetalt kun ved utskrivning fra skolen. I et avisutklipp fra 27. mai 1929 stiller Venstres skolestyregruppe spørsmål ved om pengene er sikret i Skiens Sparebank. De var redde for at krisen skulle ta barnas penger. Ribsskog på sin side mente det ikke var noen fare for pengene. Skolesparekasser var tydeligvis ingen enkel sak. I "*Norsk Skoletidende*" (1921, nr. 9) kom det et angrep på systemet. Sparinga burde være hjemmets sak. Det var svært uheldig at foreldrene nå ikke spurte om hva elevene hadde lært, men hva de hadde spart. Ifølge "*Norsk Skoletidende*" (1925, nr. 29), var sparekasser ikke enestående for Skien. Skolesparekasse hadde sin opprinnelse i enkelte byer i 1870-80-årene. Fredrikstad var først ute, og rundt 1910 ser man at skolesparekasser var blitt en landsomfattende skolesak (Holter, 1961). Ifølge Kristen Aspaas (1962) kom ideen fra såkalte "*pennybanker*" i England på 1840- tallet. I 1883 ble det avholdt et stort fellesmøte i Trondhjem Lærerforening hvor det ble orientert om "*øresparekasser*". Denne ordningen ble oppløst i 1888, men i 1909 ble igjen skolesparekasseordningen gjenopptatt av Trondhjem Lærerforening hvor Benjamin Lie var formann. Ole Konrad Ribsskog og banksjef Kristian Bryn tok initiativ til en reorganisering av ordningen i 1927. Holter viser også at det var en del diskusjoner rundt omkring i landet om dette var en skolesak, eller om det var foreldrene som skulle ta seg av saken. Bruk av sparekasser rundt omkring i skolene var vanlig i mange år. Gjesdal (1958) ber i en artikkel i Norsk Skuleblad om å få slippe denne byrden. Arbeidet med skolesparekassen hevdet han, tok mye tid hver uke og medførte et økonomisk ansvar for læreren. Han mente tiden burde vært brukt til det skolen skulle drive med. Så sent som i begynnelsen av 1950-årene ble det i Osloavisene hevdet at skolesparekassen var en sosial gapestokk. Planen med sparekasse var å oppmuntre til sparsomhet. For mange hadde sparekassen blitt en plage både for foreldre og barn, spesielt i de tilfellene man ikke maktet å sende med barna noe, og der det forekom usunn konkurranse mellom familier. Innsender mente det beste ville vært avskaffelse av ordningen som ble innført i 1908.

I Skien skolestyret ble skolens timetall og oppsigelser av lærere diskutert. I et møte 29. april 1927 foreslo Ribsskog at skolens timetall ikke skulle reduseres og ingen lærere oppsies. Forslaget ble oversendt borgermester og formannskap. Skolestyret stilte seg enstemmig bak Ribsskogs forslag (Norsk Skoletidende, 1927, nr. 18). Selv om Ribsskog kjempet for å beholde lærerne ved folkeskolen i Skien, kom det til oppsigelser. "Norsk Skoletidende" (1928, nr. 27) melder om at lærere ved Gjerpen ble oppsagt. I samme nr. meldes det også om krav og kamp om lærernes lønnsreduksjoner både i Trondheim og Oslo. Lærerne nektet lønnsreduksjon, men ble møtt med beslutningen av 5. juli 1927 om at statsfunksjonærenes lønninger skulle nedsettes med 10 % fra 1. januar 1929. Lønnsaken for lærerne tas hyppig opp i flere nr. av bl.a. "Norsk Skoletidende". Aviser og skoleblad kan også berette om andre vansker for lærerne. Mange opplevde dårlig standard på lærerboliger, og om "*krangling*" med kommunale myndigheter om vannavgift og slikt.

4.1 Skoleinspektøren

Bernhof Ribsskog var nr. fire i rekken av skoleinspektører i Skien. Skiens første skoleinspektør var Theodor Ording som ble ansatt i 1866 og fungerte til 1879. Så kom Andreas Larsen i perioden fra 1880 til 1887, og Tobias Storaker fra 1887 til 1919. Andreas Larsen (1841-1927) var skoleinspektør i Trondheim fra 1887 til 1899, for så å overta inspektørstillingen i Drammen fram til 1913. Skoleinspektøren i Skien skulle arbeide for at skolens formål i enhver henseende ble nådd. Han skulle føre tilsyn med skolens undervisning, ordning, disiplin og tilse at instruksjoner og bestemmelser ble fulgt. Det var pålagt skoleinspektøren å sørge for at det beste og mest hensiktsmessige undervisningsmaterielle ble brukt i skolen. Han skulle i samråd med klasseforstander avgjøre spørsmål om fritak fra deler av undervisningen, og innvilge lærere fri på betingelser skoleplanen bestemte. Videre hadde han sekretærfunksjonen for skolestyret, og han måtte ikke uten skolestyrets tillatelse påta seg noe lønnet arbeid som ikke vedkom hans stilling. Som skoleinspektør var han også skolerådets formann (Pedersen, 1935). To år etter at Ribsskog ble ansatt i Skien, kom det et innlegg (undertegnet J. A. K.) i "Norsk Skoletidende" nr. 16 fra 1921, der det stilles en del spørsmål ved skoleinspektørfunksjonen, og om bygdas skolevesen "*høines*" ved ansettelse av slike tilsynsmenn. Bakgrunnen for artikkelen var tidligere (nr. 13 og 14) innspill av flere skoleinspektører, bl.a. Olav Hegna, og deres positive holdninger til ansettelse av skoleinspektører. Artikkelforfatteren var redd både for økte kostnader og økt volum på

administrasjonen, samtidig som han tilkjennegav liten tro på en bedre skole med ansettelse av inspektører.

Skien skolearkiv viser også at Ribsskog som skoleinspektør fikk en rekke spørsmål fra f.eks. idrettsforeninger og andre lag om muligheten for å låne skolelokaler og gymsaler til ulike formål. Det ble ofte forespurt om gratis brensel til oppvarming av lokaler som skulle benyttes. Kopi av korrespondansen vitner også om at Ribsskog holdt seg orientert om forholdene i andre kommuner. Det å stadig holde seg orientert om hva som rørte seg på det pedagogiske området både her hjemme og ute, skulle bli et varemerke på Ribsskog. Dette oppnådde han gjennom utstrakt kontakt med sentrale skolefolk og kjente pedagoger.

4.2 Ribsskog som administrator og forsker

Bernhof var nå ferdig med den formelle utdanningen, og kunne dermed delta mer aktivt i samfunnslivet. Han var i to perioder (1923-1929) representant i Skien bystyre. I en avisartikkel som omtaler hans 50-årsdag (ukjent forfatter og blad), hevdet det at det arbeidet Ribsskog utførte mens han var i Skien, henledet oppmerksomheten på han på en slik måte at Oslo skolestyre i 1929 valgte han som skoleinspektør blant de mange, og til dels fremragende pedagoger som søkte stillingen. Kontorsjef Erling Johansen skriver i en kommunal beretning fra Skien(ukjent datering) at Bernhof ikke betraktet sin utdanning som fullført. *"Han driver stadig med fortsatte studier."* Med stipendium fra Nansenfondet studerte han pedagogisk psykologi ved Leipzig universitetet. Oppholdet ser ut til å ha blitt formidlet av Anathon Aall (Aas, 2004, s. 186). Dersom dette er riktig, tyder det på at Ribsskog tidlig i Skiensperioden fikk kontakt med Aaall. I en beretning fra skoleårene 1920- 21 står det s. 15 at Ribsskog har hatt to måneder fri i 1922-23 for å studere pedagogikk ved universitet i Leipzig. Ribsskog fikk kr 700 i stipend av Nansenfondet for fri vikar. Johansen skriver videre at Ribsskog var levende interessert i barnets oppdragelse og utvikling i skolen, og det var mange oppgaver han tok fatt på.

Ribsskog (1922, s. 728) skriver i "Skolebladet" mens han var i Leipzig at det ved universitetet i tiden 8.-27. januar 1923 skulle holdes et kurs i psykologi for lærere og studenter innenfor områdene 1. Den eksperimentelle pedagogikkens metoder og 2. Begavelsesforskning og 3. Didaktiske spørsmål. Deltakerne ved kurset fikk anledning til å delta i praktiske øvelser ved det psykologiske instituttet. Dette viser for det første at Ribsskog var orientert, og fikk opplæring i eksperimentell forskning mens han var i Tyskland. Det var denne metoden han

senere også skulle lene seg til i sin skoleforskning. For det andre måtte han også beherske tysk på det tidspunktet for å kunne nyttiggjøre seg oppholdet. Allerede i 1914 skriver Friedrich Strahmer i Norsk Skoletidene, nr. 7, s. 97-98 om at den eksperimentelle pedagogikken og psykologien sto sterkt både i Leipzig, Berlin og ikke minst Hamburg. Det hadde da i flere år pågått en kamp mellom den gamle metafysiske psykologien og den moderne eksperimentelle retningen. I etableringen av denne endring sto Leipzig lærerforening sentralt. Det var tre store problemer hos barnets psykiske egenskaper som var satt på dagsorden og det var: 1. Oppmerksomhet, 2. Intelligens, og 3. Trøthet. I tillegg ble også den fysiske siden ved barnet gitt oppmerksomhet, bl.a. sanseorganernes beskaffenhet, ytelseevnen, og blodets beskaffenhet.

Den daglige undervisningen fulgte skoleinspektør Ribsskog med levende interesse. Han ble betraktet som en streng lærer som satte store krav til seg selv og medarbeiderne, og han kunne plutselig gi oppgaver til elevene for å se om de hadde nådd målene. Den kommunale middelskolen ble ifølge Johansen ledet på en slik måte at elevenes gode resultater vakte berettiget oppmerksomhet på mange hold. I en artikkel i "Norsk Skoletidende" er Ribsskog i harnisk mot de lærerne i skolen som støttet skolens nedrivningsarbeid ved tomme påstander, tro, meninger og erfaringer. Spesielt var han redd dette hadde effekt på de som tenkte minst. Løsningen av pedagogiske spørsmål må skje etter en fast plan der man følger regelen "*at ingen viktige forandringer må foretas i skolen før det ved grundige undersøkelser er godtgjort at det nye er bedre enn det man har*". Viktige skole spørsmål skulle ifølge Ribsskog kun løses ved grundige undersøkelser. I et foredrag "Kritikk over folkeskolen" i Pedagogisk Samfund som Trondhjems lærerkurser arrangerte, imøtegikk han mye av den kritikken som var rettet mot at skolen var for lite praktisk, for eksamensrettet, helsenedbrytende og hadde for lang skoletid. Leder for Trondhjems lærerkurser, Hans Viksjø, hevdet i sin takketale at foredraget var av de beste som var levert fra skolehold. Etterpå utspant det seg en diskusjon hvor bl.a. broren Ole Konrad Ribsskog deltok (Norsk Skoletidende 1929, nr 48, s. 652-53).

En elev ved middelskolen på Gimsøy i Skien i 1927-1929, Wally Nordberg, forteller i et intervju med Terje Rogsund at Bernhof Ribsskog var et godt menneske. Han gjorde ingen forskjell mellom elevene enten de var bedre stilte eller fattige. På den tiden var det store forskjeller mellom menneskene i samfunnet. Han var rettferdig og favoriserte ingen. Lærerinne Elin Mæland (1988) beskrev Ribsskog som en fremragende lærer og administrator.

Bernhof satte sin ære i at elevene skulle oppnå gode resultater ved middelskolen, og derfor drev han dem hardt i skolearbeidet. Wally Nordberg forteller at Ribsskog i perioder var humørsyk, *"noe jeg tror skyldtes hans mageproblemer. Jeg mener å huske at han slet med magesår."* Vi som elever lærte oss fort å se når han kom inn i klasserommet om morgenen, hva slags dag vi kunne forvente oss. Bernhof drev stadig med et eller annet studium, og hun forteller videre at:

"Rett som det var, delte han ut spørsmål, bilder, tegninger på morgenen. Disse skulle vi studere noen minutter før han samlet de inn igjen. På slutten av dagen, eller dagen etter, kunne vi få spørsmål knyttet til tegningene og bildene. Men jeg vet ikke hva han brukte dette til. Ribsskog var en høgt respektert mann blant kolleger og privat mens han var i Skien, og kunne ta et glass i godt selskap, men med nøkternhet. På middelskolen kunne vi som elever også bruke klasserommet på fritiden for å lage våre egne arrangementer.. Dette var ikke vanlig på den tiden, men Ribsskog hadde bestemt at slik skulle det være. Det var godt samhold i klassen, noe Ribsskog må ta mye av æren for. Han lærte oss at sosial status ikke karakteriserer et menneske, og at alle har krav på respekt".

Ribsskog samlet nok inn mye data i Skiensperioden som han skulle få bruk for i ulike sammenhenger. Han var en god observatør, og hadde et våkent øye for det som skjedde i skolestua. Ofte var det disse observasjonene han tok utgangspunkt i ved de spørsmålene han stilte i sine studier. Høytravende teori og metafysiske spekulasjoner ser ikke ut til å ha opptatt hans tid. Han var mer opptatt av å finne en faglig holdbar forklaring på de utfordringene han observerte i skolen

Det ser ut til at Margit Ribsskog, Bernhof Ribsskogs kone, hadde noen få oppgaver knyttet til skolen etter at de kom til Skien. I skolestyrets møte 7. juli 1922, sak 100, kommer det fram at A. Berges og M. Ribsskog hadde utført inspeksjon av håndarbeidene ved Skien folkeskole. Det anvistes utgifter til inspeksjonen. Margit Ribsskog hadde aldri noe fast engasjement som lærer etter at de kom til Skien. På den tid var det heller ikke vanlig at kona til skoleinspektøren var i arbeid.

Ifølge skolestyrevedtak møte 2. oktober 1919 ble det innført 45 min. skoletimer. Til da hadde undervisningstimene vart i hele timer (Anthonisen, 1962, s.77). Skoleinspektøren innstilte på at det skulle gjelde for alle skolene i Skien fra skoleåret 1920, og innstillingen ble vedtatt. Det har ikke vært mulig å finne sikre spor på skoletimenes lengde før den tid.

Ribsskog var glad i musikk og sang, og han la også forholdene til rette for at man skulle komme i gang med musikkopplæring (musikkskole) i Skien. Det var lærer Hvidsten som i skoleåret 1924-25 startet med undervisning i fiolinspill. Ribsskog tok også på seg å få til en bedret tegneundervisning i skolen fra skoleåret 1921.

I en artikkel i "Norsk Skoletidende" (1926, nr. 4) roses Ribsskog for sitt forsøk på å gjøre Skiens skolens fem årsberetninger til interessant lesing. Tidligere var dette tørt stoff uten alminnelig pedagogisk interesse. Det henspeiles spesielt på beretningen for perioden 1920/21-1924/25.

4.3 Skiens lærerkurser

Bernhof var også interessert i lærernes ve og vel. Han fikk i stand en del kurser for lærerne, slik at de skulle holdes faglig oppdatert (Skiens lærerkurser). Han hadde som mål å holde lærerne à jour med nye undervisningsmetoder, og gi nye impulser i skolearbeidet. Skiens lærerkurser ble stiftet 3. februar 1920, for å gi lærere, særlig ved folkeskolen, anledning til å øke sine kunnskaper og ferdigheter i sådanne emner som var av betydning for deres gjerning. Mye tyder på at det var Ribsskog som satte i gang disse kursene. Ruth Frøyland Nielsen (1962, s. 162) skriver at dr. Ribsskog var initiativtaker til de inspirerende lærerkursene i Skien. Ifølge "Norsk Skoletidende" nr. 24 fra 1921 går det fram at Ribsskog fra 3. februar 1920 var formann. I styret hadde han med seg Kvalvågnæs (nestformann), Inga Harnæs (kasserer), Apeseth, Kise, og Rolfsen. Kvalvågnæs var født i 1874 og hadde vært ansatt i 30 år som lærer da han i 1928 ble ansatt som overlærer ved Brattsberg skole, der han hadde vært ansatt de siste 17 årene. Han hadde sin lærerutdannelse fra Stord seminar, og senere tok han sløydkurs og landbruksskole. I 1920 ble han innvilget offentlig stipendium for videre studier, og i 1922-23 fikk han nytt stipendium for studier av skoleforhold i Danmark og Tyskland. Etter hjemkomsten skrev han en beretning om danske og tyske byskoler høsten 1922. Fra beretningen kan man lese at i Tyskland *"søkes der bort fra de gamle ensidige bokskoler for å forsøke ad andre og naturlige veier å nå frem til rikere og bedre resultater."* Skolene arbeidet etter mer moderne prinsipper som tok sikte på *"elevenes selvvirksomhet, utviklingen av deres*

selvstendighet og en mer personlig disiplin". Målet var å gjøre barna til selvstendige, tenkende og arbeidende individer. Fra beretningen kommer det fram at den tyske riksforsfatning hadde fastslått enhetsskolen som prinsipp. Videre ser man at aktivitetsprinsippet var i emning i Danmark (Beretning fra Skien folkeskoler 1924/25; opplysninger gitt av Unni S. Kjendal ved Skien folkebibliotek okt. 2006). Kvalvågnes var også i en periode bibliotekar, kirkesanger og sløydlerer på timebasis ved Skien offentlige høgre allmenskole. I nov. 1929 fikk han 10 dagers permisjon for å studere skoleforholdene i Oslo. Det er mulig han da besøkte Ribsskog, som akkurat hadde tatt fatt der. Imidlertid tok han tidlig med seg arbeidsskolens ideer til Skien. Kanskje gjorde det noe med Ribsskog også. Ribsskog var også, som kjent, i Tyskland samme året, og fikk eksperimentell skolering ved Otto Klemms laboratorium i Leipzig som var kjent for bruk av naturvitenskapelige metoder. Det ser ut til at Ribsskog var formann for Skiens lærerkurser hele tiden mens han var i Skien. Deler av styret ble imidlertid byttet ut. Da Ribsskog flyttet fra Skien, ble konstituert skoleinspektør Sveinung Vinje valgt inn.

Ribsskog skriver allerede mens han er i Trondheim i Skolebladet (1919, nr. 13, s. 175) at for å forbedre naturfagundervisningen i folkeskolen må det til kursing utover det lærerskolen hadde gitt elevene. Ribsskog skulle flere ganger nevne at lærerskolen var for dårlig. Derfor burde det settes i gang "*6 a 7 ukers sommerkurser i naturfag*". I 1920-årene ble det ved Skiens lærerkurser holdt kurser i en rekke emner som typetegning, astronomi, jødisk historie, fysikk i skolen, eksperimentell naturlære og folkeskolehistorie. Det anføres at skolestyre og bevilgende myndigheter har vist kursene velvilje og forståelse med fritt hus i folkeskolens lokaler, samt et bidrag på kr 200,-. Sommerkursene kunne noen ganger ha to til tre dagers varighet, andre ganger 14 dager med opptil seks timers undervisning pr. dag. Kursene startet vanligvis rundt 1. juli. Ribsskog holdt selv flere foredrag på disse kursene, bla. om bebodde verdener, forsøk med fysikk i folkeskolen, aftenskurs i tegning, folkeskolens utvikling og kritikken av folkeskolen. I tillegg ble det holdt "*feriekurser*" over en til to uker (Kullerud, 1989). Tegning var ett av de fagene Ribsskog skulle vise særlig interesse for bl.a. i forbindelse med etableringen av Statens sløyd- og tegnelærerskole på Notodden i 1938.

På sommerkurset i Skien i 1925 hadde Ribsskog ansvaret for å gjennomføre "*de biologiske øvelser*". Ifølge "Norsk Skoletidende" nr. 35 ble det gjennomført noen timer med øvelse i disseksjon i tillegg til en rekke botaniske forsøk. "*Likeså blev nogen av de almindeligste ferskvannsdyr studert*". Sommerkursene hadde vanligvis ekskursions og utflukter på

programmet. På kurset i 1925 gjorde Ribsskog rede for hvorfor lærerkursene hadde kommet i gang, og han poengterte at slike kurs var av stor betydning for arbeidet i skolen. Aktelsen for skolen var avhengig av lærernes faglige interesse og dyktighet i sitt arbeid. Noen år senere skulle Ribsskog arbeide med å gjøre lærerutdanningen bedre. Ifølge bl.a. "Norsk Skoletidende" fra 1920-årene ble det holdt lærerkurser hvert år i Skien, der mange ulike praktiske og teoretiske emner ble tatt opp. Lærerkurser om sommeren ble også avholdt i andre deler av landet.

I en artikkel fra "Svensk lærertidning" (1929, s. 392), kan man lese om sommerkurs med strålende sol og sommer, og med femti skolefolk i Skien. Det skrives at undervisningsfagene var tegning, sang, sløyd, fysikk og fysikkeksperimenter. Lærerne var lærer Høyby fra Notodden, overlærer Bøhn fra Hamar, lærer Kåsa fra Notodden og lærer Apneseth fra Skien. Ved avslutningen ble arbeidene fra kurset, som varte i 14 dager, utstilt. Det var tegninger, akvareller, fysikkarbeid og instrumenter som deltakerne hadde laget. I tillegg til rent faglige aktiviteter var det også utflukter både på sjø og vann. Korrespondenten i lærertidningen skriver videre at ved sammenkomstene fikk man føling med hvilken makt som ligger i skolert sang. At det ble arrangert slik, virker sannsynlig. Det er godt kjent at Ribsskog elsket sang, og sang mye, spesielt ved festlige anledninger. Ifølge lærertidningen var kurset planlagt ved skoleinspektør Ribsskog og lærerinne Inger Århus. Kurspengene var på kr 20, og fem måtte betales inn ved påmelding, senest i utgangen av mai. Plan og nødvendige opplysninger kunne fås hos Ribsskog (Svensk lærertidning, 1929 s. 393). Enda i 1938 ble det annonsert bl.a. i Norsk Skuleblad (nr. 16) at det skulle avholdes lærerkurser i Skien. Det ser ikke ut til at Ribsskog vendte tilbake og foreleste ved disse kursene.

Skien var tidlig ute, men ikke først når det gjaldt å avholde lærerkurser. Ifølge "Norsk Skoletidende" fra 1928, nr. 41 ble det i Kristiania i 1902 besluttet å stifte en organisasjon med den oppgave å arrangere kurser for lærere og lærerinner i folkeskolen for å øke kunnskapene og ferdighetene i aktuelle emner.

4.4 Film som undervisningsmiddel

I 1921 publiserte Bernhof Ribsskog studien "Film som undervisningsmiddel." Dette arbeidet var Ribsskogs første bidrag innenfor eksperimentelle studier. Eksperimentelle studier kom til å bli Ribsskogs tilnærming til skoleforskningen. I studien "Film som undervisningsmiddel" tar han opp temaet oppmerksomhet, og oppmerksomhetens betydning for læring. Studien gikk

ut på å vise utdrag av filmstubber, for så å måle i ettertid hva elevene har fått med seg av innhold. Han finner at mange av elevene har fått med seg hovedinnholdet i filmen, samt enkelte detaljer som de nok ikke ville ha fått med i en vanlig skoletime. Videre syntes det som var levende og i bevegelse, å feste seg godt. Etter en måned var en del glemte, men mye ble fortsatt husket. Resultatene var så oppløftende at han anbefalte å bruke film som supplement til ordinær undervisning. Men, konkluderte han, film kan ikke erstatte læreren.

I oktober 1919 sendte styret for kommunale kinematografers landsforbund en skrivelse til Skien skolestyre med spørsmål om man kunne regne med skolestyrets tilslutning til det arbeid styret hadde begynt for å innføre film som undervisningsmiddel i skolen. Samme ordlyd bruker også Ribsskog i sin bok "Film som undervisningsmiddel" fra 1921. Skolestyret henstilte til Ribsskog om å utgreie spørsmålet nærmere. Skoleinspektøren gikk raskt i gang med saken. (Pedersen, (1935 s. 152-53). I møte 7. april 1921 kom diskusjonen " *Om film som undervisningsmiddel* " opp, og skolestyret antok at film ville bli til stor nytte som undervisningsmiddel i skolen. Skolestyret ba om at overskuddet fra de kommunale kinematografer måtte bli anvendt til innkjøp av apparater og undervisningsfilmer for folkeskolen. Det skrives at beløpet ikke bør bli under kr 5000,- i og med at man har tre skoler.

Tilbudet Skien fikk om innkjøp av filmutstyr, var Ribsskog interessert i. Han skriver i brev til Skien skolestyre 6. juni 1922 at han anbefaler innkjøp av utstyr og undervisningsfilm. Skolestyret anbefaler dette enstemmig i møte 3. juli 1922. Ribsskog hadde da (8. januar 1922) korrespondert med bestyreren for Skien kinematografer og forhørt seg om hvilke apparater han ville anbefale til bruk i skolen, samt hvilke avbetalingsbetingelser som fantes.

Ribsskog (1921) var klar på at skulle man få visshet om betydningen av film som undervisningsmiddel, måtte man først foreta forsøk i skolen. Han mente man burde bringe på det rene hvilken betydning filmen antas å ville få for skolen som undervisningsmiddel og i hvilke fag denne er spesielt egnet. Sammen med kinematografbestyrer Berg, overlærer Hoel og lærer Hof valgte han en film om "*Faraorotten og dens liv ved Nilen*" for å gjøre et forsøk i skolen. Filmen var kort (90m) og forevist i 4,5 minutter. Den 17. november 1919 stilte Ribsskog følgende spørsmål i studien:

1. Hvor meget av filmens innhold kan barn gjengi kort tid efter forevisningen?

2. *Hva er det de lettest kan oppfatte og gjengi av innholdet?*
3. *Er det mest formålstjenlig å forevise filmen bare en gang, eller bør den forevises flere ganger med en kort pause etter hver forevisning?*
4. *Glemmer barn snart det de har sett?*
5. *Hvorledes oppfatter og gjengir barn med forskjellige evner og i forskjellige alder det de har sett?*

1. Noen klasser ble filmen vist en gang og elevene gikk så tilbake til skolen hvor de så straks fikk følgende oppgaver til skriftlig besvarelse: "Skriv alt hva du så på filmen i dag" Deretter fikk de et spørreskjema til besvarelse.

2. Noen andre klasser fikk filmen forevist to ganger med litt opphold og deretter øvelser som beskrevet ovenfor.

3. 21 gutter og 21 piker fra 2-7 klasse ble valgt således at det fra hver klasse var samme antall for mere enn middelbegavede og et parti som sto under de middels begavede.

Elevene fra 5-7 klasse måtte skrive en stil som ovenfor og alle 42 elevene ble muntlig eksaminert etter et på forhånd oppsatt skjema.

For å få rede på hva elevene husket ble ny prøve uten visning av filmen foretatt 15. desember 1919.

Svaret viste at:

1. *Av 117 spørsmål hadde elevene besvart i gjennomsnitt 78 riktige*
2. *Dyrenes handlinger og egenskaper ble gjengitt med stor nøyaktighet.*
3. *Ved å vise filmen to ganger med pause mellom så man en klar forbedring mot en gangs visning.*
4. *Barna husket det vesentligste av filmen etter en måneds tid.*
5. *Det var stor forskjell på arbeidene fra de mest til de minst begavede, samt mellom de eldres og yngres.*

Resultatet, skriver Ribsskog (1921a, s. 9), viser at elevene først og fremst rettet sin oppmerksomhet på de dyr de så, deres handlinger, bevegelser og deres egenskaper. Med andre ord så la de merke til det som var *"levende på filmen"*.

Avslutningsvis hevdet Ribsskog at skolefilmene burde være korte, og innholdet bør være så enkelt som mulig. En fordel vil det også være at filmen gjengir tingene med deres naturlige farge.

Dette er Ribsskogs første eksperimentelle studie, og allerede her ser man klart konturene av hans innstilling til læring og skole. Han skulle etter hvert bli stadig tydeligere på at skolen måtte bli mer økonomisk på bruk av tid, og at det pedagogiske måtte bygges på sikker viten. Effektivitetsspørsmålet, hukommelse og repetisjon kom igjen i hans dr.gradsarbeid noen år senere.

Allerede på det tidspunktet ønsket Bernhof Ribsskog med enkle studier å fastslå om metoden egnet seg, og om den var effektiv i undervisningen. Han hoppet ikke bare på en ny ide, han ville forvise seg om at det som ble anbefalt og tatt i bruk i skolen, skulle være utprøvd. Senere skulle denne måten å nærme seg skole og fag på, bli hans særmerke. I en artikkel i "Norsk Skole" (1921b) gjentar Ribsskog at man må foreta forsøk i skolen før man avgjør hvilken betydning film kan få som undervisningsmiddel.

Anna Sethne (1917) skrev en artikkel i Lærerindernes blad nr. 5 om kinematografenes merkelige oppfinnelse og dens makt. Sethne så en rekke muligheter i bruken, også i skolen. Imidlertid ønsket hun at bruken skulle skje under kontroll, så den ikke krenket ærbarhet eller virket moralsk nedbrytende. Det måtte en lovforandring til, mente hun, og loven måtte fastsette en aldersgrense. Man trengte sterke *"gjærder mot spekulation"*.

Sig. Thor skriver i "Norsk Skole" (1921) at han finner det merkelig og beklagelig at man ikke for mange år siden har begynt å anvende film i undervisningens tjeneste. Han fremhever bl.a. *"kinobilledernes pædagogiske betydning.. og deres eiendommelige virkemaate og psykologiske virkning"*. "Norsk Skoletidende" (1924, s. 682) referer til en artikkel i Schweizerische Lehrerzeitung hvor film som undervisningsmiddel ønskes velkommen, og at man nå virkelig så betydningen av undervisningsfilm for bruk i skolen. Film som pedagogisk middel bredte seg raskt i Europa, og tre år senere ble det i Basel holdt en stor europeisk

skolefilmkongress. Også her hjemme tok flere tak i ideen om bruk av film i undervisningen. Ribsskog fikk bl.a. spørsmål fra Østfold krets av Norges lærerlag i Askim om å holde foredrag om bruk av skolefilm.

Noen var klart kritiske til bruk av film, og bl.a. H. K. Busland referer i "Norsk Skoletidende" (1921, nr. 14) til USA, der en forbryterbølge settes i forbindelse med filmer som har blitt vist. Busland var redd vi skulle oversvømmes av bilder både på kinematografen og i blader og bøker. Han ville tilbake til ordet, det skapende, det som gir tanker og vekker vilje. I Kristiania var man tydeligvis mer positiv til dette nye medium, og det ble bevilget en god del penger slik at kinematografen kunne tas i bruk i skolene.

Så skulle det gå 10 år, og utviklingen hadde nådd langt. I en artikkel i Norsk Skoletidende (1931, nr. 41) skriver B. Tranøy at skolefilmen nå er kommet så langt at den holder på å få praktisk betydning. Tranøy skriver imidlertid at det må stilles krav til skolefilmene, at de må være fagmessig utført, oversiktlige og instruktive, slik at de gir en bestemt kunnskap tilpasset trinnet den vises for. Utviklingen gikk fort, og i 1938 hevdet Andreas Dyrhaug i Bærum at "*skolefilmen erobrer landet*".

I 1951 skrives det i Norsk Skuleblad (nr. 36, s.638), at i juni var 180 lærere fra alle kanter av landet samlet ved Ruseløkka skole til et filmkurs. I spisesalen sto 20 filmapparater, og lærerne fikk øve seg i å kjøre film, skjøte og reparere film og lære om de ulike finessene ved apparatene. Det kommer fram at de første filmkursene ved Ruseløkka skole ble avholdt i 1947 med 70 deltakere.

4.5 Bidrag til evneprøver for snekkerfaget

Det gikk få år, og så var Ribsskog igjen i gang med en ny studie med nye spørsmål. Denne gang ville han konstruere og gjøre bruk av tester for å "*plukke*" ut de elevene som egnet seg best for et gitt yrke. Barna skulle få den utdanning de var best skikket til, og utvelgelsen skulle gjøres med såkalte polytekniske prøver.

Studien "Bidrag til evneprøver i snekkerfaget" ble utført i perioden 1925-26. Hensikten med forsøkene var å yte et bidrag til valg av evneprøver for læregutter i snekkerfaget, med særlig sikte på opptak av elever ved "*Skien forskoler for håndverk og industri*". I dette arbeidet

støttet Ribsskog seg på bl.a. snekkermester Jørgen Bøhle, lærerne N. Apneseth og S. Vinje. Ribsskog skriver innledningsvis at blant de prøver de hadde anvendt, så var det en rekke som var beskrevet i dr. Richard Arnolds skrift "*Beitrage zur Eignungsprüfung für das Tischlergewerbe*". Spørsmålet Ribsskog stiller innledningsvis, er hvorledes det er mulig å utvelge de som er best skikket for et håndverk. En underliggende hypotese hos Ribsskog var at samfunnet tapte mye på at man ikke fikk rett mann på rett plass. Boken ramser opp en rekke evner (som å angi mål, utføre bestemte handlinger og teoretiske konstruksjoner) som ble forsøkt målt. Forsøkspersonene var 34 elever fra folkeskolens 7. klasser, 44 elever fra tre klasser i den treårige middelskolen og 27 elever fra håndverks- og industriklasser. Ribsskog konkluderte med at korrelasjonen mellom forsøkspersonenes forstandsevner og dyktighet i sløyd ikke er så stor at man av elevenes prestasjoner i de boklige fag kunne danne noen pålitelig mening om deres evner for tresløyd. Boken ble omtalt i "Norsk Skoletidende" i 1927, nr. 5, og omtales som overmåte interessant og verdifull i løsningen på at mange mennesker "*kommer på feil hylle i livet*", og hvordan det kan rettest på.

Ifølge Helga Eng var psykoteknikken en ny vitenskap som skulle være bindeleddet mellom folkets arbeidsliv og laboratoriepsykologien. Hun hevder det var mangel på arbeidskraft som førte til at man i stor utstrekning begynte å anvende psykotekniske prøver for å finne ut hvem som kunne gjøre det beste arbeidet på de forskjellige områdene. Senere ble det gjennomført fagprøver for møbelsnekkere, smeder og blikkenslagere. Slik sett var Ribsskog tidlig ute her til lands. Han viste gjennom dette at han også var godt orientert om hva som rørte seg i andre land. Her lå han i front (Eng, 1935). Ifølge Frøyland (1973) var Helga Eng informert om det arbeidet Ribsskog utførte i Skienperioden. Det kommer også tydelig fram i artikkelen "*Norsk opdragelsevidenskap 1900-25*" i Norsk pedagogisk årbok fra 1926. Her skriver hun s. 102 at B. Ribsskog i Skien har i den siste tid arbeidet med psykotekniske prøver for snekkerfaget. Jeg har imidlertid ikke funnet at de kjente til hverandre, eller hadde kontakt med hverandre utover det. Imidlertid skulle de en periode bli boende i samme gate i Oslo, nemlig Waldemars Thranes gate.

Ribsskog reflekterer ikke i skrift til betenkeligheter med denne form for testing og påfølgende rådgivning. Ribsskog var tydelig på at det var en økonomisk gevinst forbundet med det. Både elev og samfunn ville tjene på å veilede de unges valg av livsinnstilling. Helga Eng påpekte farene med testpsykologien allerede i 1925, og hevdet at det ikke kan nektes for at "*psykologien har vist tendens til å bli overfladisk, ensidig rettet mot det nyttige; den har*

tildels forsømt sin egentlige oppgave: å utforske den menneskelige sjel i hele sin rikdom og dybde."(s. 33).

Reymert (1918) skriver i en artikkel i Lærerinderens blad nr. 10 at eksperimentell psykologi har vunnet stadig større terreng i kulturlandene. Han referer bl.a. til studier i USA der man har spart store summer på å la nyansatte gjennomgå intelligenstester

4.6 Annet arbeid

Ribsskog gav også ut andre publikasjoner mens han var i Skien. Lektor dr. Einar Sigmund, redaktør i "Skole og Samfunn", skriver 9. mars 1924 til Ribsskog og takker for hans artikkel om korrelasjonsregningens anvendelse ved løsningen av forskjellige oppgaver i pedagogikken. Sigmund uttrykker at han vil ha emnet behandlet da det er "*gresk*" for de fleste. Men han har ikke plass før sommerferien, så han spurte Ribsskog om han kunne vente. (Skien byarkiv- Skolekontor). Sigmund var lærer ved Levanger lærerskole første året Ribsskog var elev der, så det er mulig de kjente hverandre fra den tiden. Artikkelen kom imidlertid på trykk i "*Norsk Skoletidende*", i nr. 29 den 19. juli 1924. Ribsskog tok i artikkelen utgangspunkt i to byfolkeskoler, til sammen 1155 elever der han så på korrelasjonen mellom elevenes prestasjoner i ulike fag, i dette tilfelle sammenhengen mellom norsk og regning. Ribsskog fant, som han skriver, en viss sammenheng mellom prestasjonene i de to fag. "*Man ser med andre ord at i alminnelighet er det så at de elever som er flinke i norsk også er flinke i regning.*" Lite ante Ribsskog og Sigmund den gang at de skulle konkurrere om skoleinspektørstillingen i Oslo noen få år etter.

I 1927 forsøkte Ribsskog seg på en bokanmeldelse. Det gjør han i "*Norsk Skoletidende*" (1927, nr. 39). Han anmelder da boken *Skolealderen* av Carl Schiøtz. Schiøtz berømmes spesielt for arbeidet innenfor skolehygiene, og for at han legger fram tall og ikke "*antagelser, dogmer og formodninger.*" Det er tall, og det er derfor hans argumentasjon er så overbevisende, skriver Ribsskog.

Det er tydelig at Ribsskog følger med i det som skrives i skolebladene også mens han er i Skien. I "*Norsk Skoletidende*" nr. 8 fra 1924 korrigerer han en artikkel som Paul Glad hadde skrevet i "*Norsk Skoletidende*" nr. 50, 1923. Han påpeker at noe av beregningene i artikkelen ikke danner noe korrekt grunnlag for sammenligninger og dermed må korrigeres.

Ribsskog deltok sjeldent i den offentlige debatten, heller ikke mens han var i Skien. Noen ganger ser man imidlertid at han kommer med noen meningsytringer, bl.a. i "Norsk Skolertidende" (1927, nr. 39) der han setter døveskolebestyrer P. Andreson ved Oslo døveskole på plass for hans synspunkter når døve skulle begynne på skolen. Ribsskog inntar som ofte ellers et praktisk og pragmatisk syn på saken.

I første nr. av "Norske Skoletidende" (1929) skriver Ribsskog en artikkel der han problematiserer rundt de klagene som fremsettes mot folkeskolens undervisning i norsk og regning. Det var kritikk fra bestyreren ved den kommunale handelsskole i Oslo som direkte ansporet Ribsskog til å ta pennen fatt. I artikkelen kommer Ribsskog inn på årsaker til at noen elever har dårlige kunnskaper i norsk og regning, noe han heller ikke tilbakeviser. Han referer til en del studier og undersøkelser som ble gjennomført i Skien som viser at elever som søker seg inn på handelsskoler og håndverkskoler, har dårligere karakterer enn de som søker andre skoler. De flinkeste, skriver Ribsskog, går til middelskolen. Når dette skrives, er det tydelig at han er inne i arbeidet med *"Glemsel og metodene i folkeskolen"*. Ribsskog går faktisk så langt at han tillegger glemselen mye av skylden for klagene på at elevene kunne for lite.

I en artikkel *"Nogen av hukommelesforskningens resultater og deres betydning for skolen"* i Norsk pedagogisk årbok fra 1927 kommer det fram at Ribsskog allerede den gang var i ferd med å summere opp tidligere forskning innenfor det området som skulle bli hans dr. gradsarbeid. Det er ikke sikkert at han på det tidspunktet så på det som en mulighet. Det er mye mulig at dette var et område som han var genuint interessert i og ville fordype seg i. I Norsk pedagogisk årbok for 1930-31 kom en oppfølgingsartikkel. Han var nå ferdig med dr. graden og kunne publisere "Tiden for repetisjon" hvor han beskriver forsøkene og resultatene.

Langsiktig tenkning var noe som karakteriserte Ribsskog. Mens han var i Skien, drev han utstrakt forskning i *"det skulte"*. Frøyland (1973, s. 93) hevder at Ribsskog samlet inn et større materiale som omfattet om lag 7500 enkeltprøver som belyste forholdet mellom repetisjon og innlæring. Ribsskog var nå med andre ord på full fart inn i det psykotekniske arbeidet. Hans bakenforliggende tanke var å gjøre undervisningen mer økonomisk både for enkelteleven og samfunnet. Innledningsvis skriver han at det er om å gjøre å arbeide økonomisk ved å få frem det beste resultat med minst mulig arbeid. Her kommer også til syne at han har latt seg påvirke av Meumann og Aall. En del av dataene bearbeidet han, og i 1931 la han frem

resultatene i dr. gradsavhandlingen "*Eksperimentelle bidrag til læringens psykologi*". I forordet til avhandlingen takker Ribsskog i tillegg til veilederne Anathon Aall, Otto Klem og Harald Scheldrup, en rekke lærere ved Skien folkeskole. Dette var nok lærere som hjalp til med distribusjon og gjennomføring av testene i klassene. Det er mulig A. Aall ble kjent med Ribsskog i Skien. Aall var her og holdt foredrag bl.a. om "*Skolens omsorg for de unge menneskers velferd og lykke*".

Ribsskog inviterte Nils Wiborg til å komme til Skien for å holde foredrag om "*Arbeidsskoleprinsippet anvendt i geografiundervisningen*". Wiborg holdt mange foredrag rundt omkring i landet om arbeidsskoleprinsippet, og spesielt i forbindelse med geografiundervisningen. Dette var kunnskap og ideer som også Ribsskog ønsket å videreformidle til lærerne med Wiborgs hjelp. Ribsskog og Wiborg kom etter hvert til å få mye med hverandre å gjøre. De samarbeidet bl.a. om det omfattende verket "*Arbeidsmåten i folkeskolen*". Ribsskog hadde også besøk av skoledirektør Gjøstein fra Stavanger som foreleste over Den parlamentariske skolekommisjons innstilling, og om Norsk skolepolitikk fra 1814 og fremover. Man ser også fra arkivene at Johan Lofthus kom og foreleste over Svaktbegavede barn i skolen. Dette er en av de tidligste indikasjonene på Ribsskogs interesse for det spesialpedagogiske feltet. Han skulle med årene stadig bli mer opptatt av de som av miljømessige og genetiske årsaker ikke hadde mulighet til å nyttiggjøre seg vanlig skoleundervisning. Skolelege J. Lofthus la fram sin dr. gradsavhandling "*Intelligensmåling*" hvor han hadde laget en norsk individualprøve med utgangspunkt i Standfordrevisjonen av Binetprøvene samme år som Ribsskog disputerte.

Sporene fra Skien byakriv viser at Ribsskog hadde utstrakt korrespondanse innenlands og til andre land som Sverige, Danmark og Tyskland. Han holder seg hele tiden orientert om hvilke pensa som brukes rundt på de ulike skolene. Han brevveksler en del med sin bror Ole Konrad som på det tidspunktet var skoleinspektør i Trondheim. Ribsskog korresponderer med bokhandlere i Tyskland (Leipzig) og bestiller bl.a. bøker derfra.

4.7 Den lille familien

Margit Ribsskogs søster, Gunnvor Nansen, hevder at Bernhof og Margit fikk en gutt som døde like etter fødselen i 1920. De antok den gang at det skyldtes spanskesyken. Margit tok dette svært tungt og ensomheten økte. Margits bror fikk barn, noe som gjorde henne misunnelig. Dette førte til et anstrengt forhold dem imellom. Hun savnet venner og kollegaer

fra Trondheim, og hun gjentok stadig at det var Trondheim som var byen for henne. Det var i Trondheim hun hadde sine kolleger og sitt arbeid. I Skien måtte hun etablere ny bekjentskapskrets, og det var vanskelig. Ribsskog var opptatt med arbeid og studier, så da Gunnvor skulle begynne på middelskole i Fredrikstad, bad Margit henne komme til Skien og ta utdanningen der, noe hun aksepterte. Etter endt 2-årig middelskole tok hun 5-årig gymnas i Skien⁵. Gjennom disse årene i Skien fikk hun et godt innblikk i hvordan Ribsskogfamilien levde og hadde det. I Skien hadde Bernhof kontor i samme hus og etasje som han bodde. Gunnvor Nansen hevdet at Margit tok noen få vikartimer i Skienskolen etter at de flyttet dit, men det var ikke mye. Det samme ble også situasjonen i Oslo etter at de flyttet dit. Hun fikk kun få og korte oppdrag. Gunnvor bodde også et par år hos Bernhof og Margit i Waldemar Thranes gt. i Oslo etter at de flyttet dit. Der hadde hun imidlertid eget rom.

⁵ Det har ikke vært mulig å finne spor i Skiens skolearkiver som viser at Gunnvor gikk på skole og avla eksamen der.

5 Oppbrudd fra Skien, og Ribsskog søker nye utfordringer

Våren 1929 foretok Ribsskog seg noe aktivt med det han hadde tenkt over en stund. Han ønsket seg større utfordringer, og valget sto nå mellom Trondheim eller Oslo. Bernhof Ribsskog og kona Margit hadde nå vært bosatt i Skien i ti år. Skulle de flytte, så måtte de gjøre det da. Ribsskog var redd for å gro fast og bli værende. Urolig som han var, øynet han nå nye og mer spennende utfordringer. Han trengte fornyelse, og han hadde en lengsel etter vekst. Han var kjent med at det ville bli ledige administrative stillinger på begge plassene. Det gjaldt skoledirektørstillingen i Nidaros og skoleinspektørstillingen i Oslo. Kona Margit ønsker seg sterkt tilbake til Trondheim. Vi kjenner selvsagt ikke til diskusjonene på "*kammerset*", men søsteren Gunnvor Nansen hevdet flere ganger at Trondheim var byen for Margit, og hun ønsket seg tilbake dit. Aller minst ønsket hun seg til Oslo. Ribsskog søkte begge stillingene. Den i Trondheim fikk han ikke. "Norsk Skoletidende" (1929 a, nr. 25) skriver at i skolestyremøte mandag den 17. juni 1929 ble Ribsskog ansatt som ny skoleinspektør i Oslo med 16 stemmer mot Einar Sigmund i Holmestrand som fikk 14 stemmer. Ribsskog blir berømmet for den jobben han har utført i Skien. Spesielt fremheves hans administrative evner og store arbeidskapasitet.

Lørdag den 7. september 1929 ble det holdt en stor avskjedsfest for Bernhof og Margit Ribsskog ved Gimsø skole i regi av Skien lærerlag og lærerinneforening. Gymnastikksalen som ble brukt som festlokale, var smykket med flagg, løv og blomster, og Skien folkeskoles faner smykket den ene veggen. Lærerlagets formann, lærer Lars Kåsa, holdt festtalen. Igjen berømmes Ribsskog for sin store arbeidskapasitet og lange arbeidsdager. Ordfører Hartmann takket på vegne av byen for innsatsen. Under takketalen kom det fram at Ribsskog i utstrakt grad hadde drevet med vitenskapelig arbeider innenfor "*intelligensprøver, opøvelse av hukommelseevnen, valg av livsinnstilling osv., alt grundig belyst gjennom foredrag og avisartikler*" (Norsk Skoletidende, 1929b, s. 518). Det ble også fremhevet at Ribsskog holdt lærerne i ånde og ikke tillot at de stivnet til. "*Vi ble gjort kjent med det nye som var oppe i tiden*". Det undret ikke lærerpersonalet at han søkte seg bort. Det var ikke nok vingspenn i Skien. "*Oslo er jo et langt større virkeområde for en slik fremragende administrator og skjønnsom pedagog som hr. Ribsskog.*" (Norsk Skoletidende, 1929, nr. 38, s. 518). Ribsskog ble spesielt takket for innsatsen han hadde utvist i forbindelse med Skien lærerkurser. Som takk for det arbeidet med lærerkursene fikk han et urkjede i gull. Som bevis på innsatsen i skolen ble han overrakt et gullur, og det ble fremført en sang som var skrevet til anledningen.

Ribsskog takket for festen og tiden i Skien og ønsket folkeskolens personale hell og fremgang. Margit ble også takket for den tiden hun hadde vært lærer i Skienskolen. Man hyllet Ribsskog med "*et 3x3 hurra*" hvorpå det ble sunget:

Mel: Eg heiter Anne Knutsdotter.

I aftenens program kan vi ikke slippe fri
lit skolekåseri:
Hvad er det skjedd for nytt i de årene som gikk
fra hr. Ribsskog hit vi fikk?
Nu kaster våre tanker
anker,
raskt vi sanker
litt av disse ti års verk:

En skole her er reist, som til hverdags og til fest
er finest, størst og best.
Elevener strømmer til fra de allerminste små
til skallete og grå;
i Gjemsø skoles saler
taler,
svømmer, maler,
synger alle aldre trutt.

På filmens felt har Skien vært forut for enhver,
vi "filmet" lenge her.
Og ønsker vi å vite om på intelligens
et barn er rikt eller lens,
vi kanskje kunde prøve
sløve,
kvikke; støve
barnets viden frem ved test.

Vi lærere beholdt har en lønn som er så høi
og stor og flott og drøi!
Så ingen andre steder kan fatte at vår pung
vi orke kan så tung.
Og - - nei, det kan sig hevne
nevne
ved et stevne

flere goder standen har

Som drivfjær for alt dette og meget, meget mer
vår inspektør vi ser.

Han stillet seg i bresjen fra første dag han kom;
for støt han ei falt om.

Og lærer, lærerinner

finner

støtte, vinner

lett gehør for felles sak.

Mel.: Gud signe vår konge god

For alt de førte frem

vi alle takker Dem

som aldri før.

Leve den energi

som villig sto oss bi

arbeidsglad, sterk og fri!

takk, her. inspektør.

Den 9. september deltok Ribsskog for siste gang i skolestyrets møte. Etter møtet arrangerte skolestyret en avskjedsfest for Ribsskog med frue i frimurerlosjen hvor byens ordfører, borgermester og en del tidligere skolestyremedlemmer deltok. Igjen fikk Ribsskog ros for den jobben han hadde utført som skoleinspektør. Skolestyrets formann, Johansen, overrakte han *"en kunstnerisk utført adresse, som var undertegnet av skolestyrets medlemmer, og hvori uttales skolestyrets beste anerkjennelse og takk."* Festen ble avsluttet ved 12-tiden, og en del av skolestyrets medlemmer fulgte hedersgjesten på stasjonen for avreise til Oslo. Først året etter at Ribsskog forlater Skien blir skoleinspektørjobben lyst ledig. I Norsk Skoletidende nr. 19 fra 1930, søkes det etter en person som kan fylle jobben etter Ribsskog for en grunnlønn på kr. 6300,- + fritt hus, lys og brenne, samt en del tillegg. I mellomtiden hadde S. Vinje vært konstituert skoleinspektør.

Norsk Skoletidende (1929, nr. 3) offentliggjør navnene på de som søkte skoledirektørembetet i Nidaros. Blant søkerne finner man bl.a. Bernhof Ribsskog, bestyrer av Namsos folkeskole Johannes Reinertsen og Torstein Høverstad. I statsråd ble stortingsmann, gårdbruker og skolebestyrer Knut Markhus (1879- 1966)⁶ utnevnt til stillingen som ny skoledirektør. Denne utnevnelsen var ikke bare populær. Flere innlegg i bl.a. "Norsk Skoletidende" vitner om det. Flere mente at Ribsskog skulle fått den stillingen. Markhus ble konstituert som skoledirektør i Bjørgvin bispedømme fra 1. juli 1933. I allmueskoleloven for landet av 16. mai 1860 ble det fastsatt at det skulle være en skoledirektør i hvert stift. Skoledirektøren fikk en selvstendig stilling som leder av skolevesenet i stiftet. Skoledirektøren hadde plikt til å inspisere skolene i embetsdistriktet. Anders Todal (1936) skriver at den mannen som med rette kan kalles far til skoleloven av 1860, var Hartvig Nissen, og helt fra hans tid har den viktigste oppgaven i embetsgjerningen vært tilsynsarbeidet "*særlig andsynes landsfolkeskolen.*" Folkeskoleloven av 1889 videreførte embetet både for by og landsfolkeskolen.

Da Ribsskog forlot Skien var det en skoleinspektør, tre overlærere, 18 lærerposter med 36 ukentlige timer, en lærerpost med 25 timer, en med 21 og to med 20 timer ukentlig, 38 lærerinneposter med 30 timer pr. uke, til sammen 65 lærerposter ved kommunens skoler. (Beretning 1929/30 av skoleinspektør Vinje).

⁶ Knut Markhus (1879-1966) var utdannet lærer og politiker for Venstre. s

6 Litteratur

Anthonisen, A. (1962) *Lunde skole Skien 100 år (1862-1962)*. Skien: Erik St. Nilssens Boktrykkeri.

Aspaas, K. (1962) Fra sparekassens historie, *Norsk Skuleblad*, s. 44-45.

Buseland, H. K. (1921) Kinematografen. *Norsk Skoletidende*, nr. 14, s. 190.

Eng, H. (1925) Den pedagogiske psykologis stilling i vår tid. I *Norsk pedagogisk tidsskrift*, s. 24- 35.

Eng, H. (1926) Norsk opdragelsesvidenskap 1900-25. I *Norsk pedagogisk årbok*, s. 97- 109.

Eng, H. (1935) *Norsk psykoteknikk i 10 år 1925-1935*.

Frøyland, E. (1973) *Verpekassen. Tre akter i norsk akademisk pedagogikk*. Oslo: PaxForlag A/S.

Frøyland Nielsen, R. (1962) Progressiv pedagogikk i Norge. *Norsk pedagogisk tidsskrift* s. 155-165.

Fuglår, S. (1923) *Norsk Skoletidende*, nr. 38, s. 582-583.

Gjesdal, J. (1959) Skole og skolesparekasse. *Norsk Skuleblad*, nr. 9, s. 206-207.

Gundersen, T. (1998) *Skien. Knutepunkt for handel gjennom 1000 år*. Forlaget Grenland AS

Helgheim, J. (1981) *Allmugeskolen i byane*. Oslo: Universitetsforlaget

Holter, S. (1961) *Litt om skolesparekassen. I Skolen i sentrum. Møllergata skole 1861-1961*, s. 159-161. Oslo Utgitt av Møllergata skole.

Kjendal, U. (2006) Opplysninger gitt ved Skien folkebibliotek.

Kullerud, E. (1989) Barn på skolevei. Historiske trekk fra almueskolen -folkeskolen- grunnskolen i Gjerpen- Solum- Skien. Skien: Skien skolestyre- Selskapet for Skien by vel.

Kirkhusmo, A. (1945) Minner fra et langt arbeidsliv Oslo: Fabritius & Sønners Forlag.

Kaasa, L. (1959) Solum seminar- Skien lærerskole. *Norsk Skuleblad*, nr. 20, s. 495-497.

Mediås, O. A. (2007) Opplysninger gitt til John H. Stamnes

Nordisk medisinsk tidsskrift (1930) bd. 2 nr. 26 Skolebespisning ved Carl Schiøtz s. 408- 416.

Norsk pedagogisk årbok (1928-29) Foredrag 2. nov. 1928 i Pedagogisk Samfund i Trondheim, s. 131.

Norsk Skoletidende (1902) Fritt skolemateriell, nr. 1, s. 14.

Norsk Skoletidende (1910) Skoleinspektør Storaker.

Norsk Skoletidende (1911) I Skien, nr. 2, s. 29

Norsk Skoletidende (1919), nr. 27A. Skoleinspektør B. Ribsskog

Norsk Skoletidende (1921) Sparsomhet- Skolesparekasser, nr. 9, s. 115- 116.

Norsk Skoletidende(1921). Skien skolestyre, nr. 16, s. 235.

Norsk Skoletidende (1921), Skoleinspektør eller ikke, nr. 16, s. 223.

Norsk Skoletidende (1921). Skiens lærerkurser, nr. 24, s. 349

Norsk Skoletidende (1921). Fra Gjerpen, nr. 46, s. 702.

Norsk Skoletidende (1921) Kinematografen i skolen, nr. 10, s. 132.

Norsk Skoletidende (1922) Tillægg til lønnsvedtekten om rett til å redusere lærernes faste lønn, nr. 15, s. 226- 228.

Norsk Skoletidende (1923) fra Flatanger, nr. 34, s. 522.

Norsk Skoletidende (1924) Undervisningsfilm og skolen, nr. 45, s. 682. Undertegnet med initialene J. E. H.

Norsk Skoletidende.(1925)Lærerkursene i Skien, nr. 35, s. 494-495.

Norsk Skoletidende (1925) Skolesparekassene, nr. 29, s. 421-422.

Norsk Skoletidende (1926) T. Storaker, nr. 46, s. 641-642.

Norsk Skoletidende (1926) Prøver og forsøk ved Skien folkeskole, nr. 4, s. 59.

Norsk Skoletidende (1927) En døveskolebestyrer som optrer som om han var en slags underdirektør for abnormskolevesenet, nr. 39, s. 542-543.

Norsk Skoletidende (1927) Litteratur (anmeldelse av Carl Schiøtz), nr. 39, s. 549.

Norsk skoletidende (1927) Omtale av Bidrag til evneprøver for snekkerfaget, nr. 5, s. 69.

Norsk Skoletidende (1927) Fra Skien, nr. 18, s. 252.

Norsk Skoletidende (1927) Skien lærerkurser, nr. 40, s. 562

Norsk Skoletidende (1928) Skoleinspektør Olav Hegna, nr. 46, s. 634.

Norsk Skoletidende (1928) Oslo lærerkurser gjennom 25 år, nr. 41, s. 562.

Norsk Skoletidende (1928) De opsagte lærere i Gjerpen, nr. 27, 377.

Norsk Skoletidende (1929a) Ansøkere til skoledirektørembetet i Nidaros bispedømme, nr. 3, s. 40.

Norsk Skoletidende (1929b) Ny skoleinspektør i Oslo, nr. 25, s. 337-338.

Norsk Skoletidende (1929c) Skoleinspektør Ribsskog tar avskjed med Skien, nr. 38, s. 517-519.

Norsk Skoletidende (1929) Kritikken over folkeskolen nr. 48, s. 652-53.

Norsk Skoletidende (1930) Skien folkeskole. Utlysning etter ny skoleinspektør, nr. 19, s. 266.

Norsk Skuleblad (1938) Skien lærerkurser 4. juli til 23 juli 1938, nr. 16, s. 311.

Norsk Skuleblad (1951) Skolefilm har vind i seilene, nr. 36, s. 638.

Pedersen, K. (1935) Skiens folkeskoles historie. Skien: Varden trykkeri.

Reymert (1918) Eksperimentell psykologi, *Lærerindernes blad*, nr. 10, s. 112.

Ribsskog, B. (1919) Naturfagsamlinger, sommerkurser m. m *Skolebladet*, nr. 13, s. 174-175.

Ribsskog, B. (1921a) Film som undervisningsmiddel. Forsøk ved Skiens folkeskole. Skien: P.M. Pettersens trykkeri.

Ribsskog, B. (1921b) Film som undervisningsmiddel. *Norsk Skole* 2. årg., s. 225-235.

Ribsskog, B. (1922) Ved Leipzigs universitet. *Skolebladet*, s. 728.

Ribsskog, B. (1924) Klassesdeling og eksamensresultater. *Norsk Skoletidende*, nr. 8, s. 119-1920.

Ribsskog, B. (1924). Om korrelasjon mellom elevenes prestasjoner i skriftlig norsk og skriftlig regning ved folkeskolens avgangseksamen. *Norsk Skoletidende*, nr. 29, s. 430-432.

Ribsskog, B. (1926) Bidrag til evneprøver i snekkerfaget. Særlig beregnet på optagelse av elever ved Skiens forskoler for håndtverk og industri. Skien: I kommisjon hos J. A. Kroghs.

Ribsskog, B. (1927) Det verste av alt. *Norsk Skoletidende*, nr. 9, s. 122-123.

Ribsskog, B. (1927) Anmeldelse av Carl Schøitz bok "Skolealderen". *Norsk Skoletidende* nr. 39, s. 549- 550.

Ribsskog, B. (1927) Nogen av hukommelesesforskningens resultater og deres betydning for skolen. *Norsk pedagogisk årbok*, s. 76-85.

Ribsskog, B. (1927) En døveskolebestyrer som optrer som om han var en slags underdirektør for abnormskolevesenet. *Norsk Skoletidende*, nr. 39, s. 542- 543.

Ribsskog, B. (1929) Klagene over folkeskolens undervisning i norsk og regning. *Norsk Skoletidende*, nr. 1, s. 3-6.

Ribsskog, B. (1930) *Eksperimentelle bidrag til læringens psykologi*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Ribsskog, B. (1930-31) Tiden for repetisjon. I *Norsk pedagogisk årbok*, s. 14- 31.

Ribsskog, B., Wiborg, N. (1933) *Arbeidsmåten i folkeskolen*. Håndbok for lærere. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Rogsund, T. (2000) Intervju med Wally Nordberg.

Sethne, A. (1917) *Lærerindernes blad* Kinematografen, nr. 5, s. 50-51.

Skien byarkiv. Skolestyre. Brev til bestyreren av Skien kinematografer datert 8. januar 1922.

Skien byarkiv. Skolestyre. Brev fra skoleinspektør Bernhof Ribsskog til Skien skolestyre vedr. innkjøp av filmutstyr til bruk i undervisningen

Skien byarkiv. Skolestyre. Sak nr. 38 1919 i møte 28. april

Skien byarkiv. Skoleinspektørs kontor. Margit. Eske merket A 1921-1924.

Skien byarkiv. Skoleinspektørs kontor. Formell brevveksling mellom brødrene Bernhof og Ole Konrad Ribsskog. Eske merket A 1921-1924.

Skien byarkiv. Skolekontoret. Brevveksling mellom Sigmund og Ribsskog.

Skien byarkiv. Skiens folkeskoles beretning skoleårene 1925/26 – 1929/30. Av skoleinspektør Vinje, S.

Skien byarkiv. Skiens folkeskoles beretning for skoleårene 1920/21 – 1924/25. Skoleinspektør Ribsskog. Skien: J. A. Kroghs boktrykkeri. 1925.

Skien byarkiv. Forhandlinger i Skien kommunestyre, 1927. Sak nr. 22. Angående nedleggelse av den komm. middelskole samt spørsmål om opprettelse av en ettårig fortsettelsesskole.

Stamnes, J. (2000, 2001) Brev og intervju med Gunnvor Nansen.

Strahmer, F. (1914) Den eksperimentelle pædagogik i Tyskland. *Norsk Skoletidende*, nr. 7, s. 97-98.

Svensk lærertidning (1929s. 392). Skiens sommerkurser, s. 392

Thor, S. (1921) Filmen i undervisningens tjeneste. *Norsk Skole*, s. 235- 245.

Tranøy, B. (1931) Skolefilm i dag. *Norsk Skoletidende*, nr. 41, s. 556.

Østvedt, E. (1959) Skiens historie. Bind III. Fra 1870-1925. Skien: Utgitt av Skien kommune.

Varden (1920) *Skien skolestyre*, 3. januar.

Varden 9. januar 1919. Huseiere.

Varden 7. februar 1920 Fra skolestyret. 10 000 kr. foreslås til sko for skolebarna.

Varden 02.02. 1920 Baneaapning og kongebesøk 9. februar

Varden 8. januar 1920 Arbeidsgivere.

Vor Skole (1919) Anna Sethne, nr. 24, s. 222.

Aas, G. (2004) *Bernhof Ribsskog. Elevens læring i sentrum*. I Thuen, H., Vaage, S. (red) *Pedagogiske profiler*, s. 179-197. Oslo: abstrakt forlag.